

Ващенко Олена,
аспірантка, молодша наукова співробітниця
відділу психології спілкування ІСПП
НАПН України

ФАКТОРНА СТРУКТУРА КОНФЛІКТНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ В ПОДРУЖНІХ ВЗАЄМИНАХ

Постановка проблеми/ Подружні конфлікти є одним із ключових джерел психологічної напруги та можуть виступати пусковим механізмом для емоційної дестабілізації особистості. В умовах повномасштабної війни в Україні цей аспект набуває ще більшої актуальності. Постійний стрес, невизначеність, втрата безпеки, розлука з близькими, а також соціально економічна нестабільність суттєво посилюють напруження у шлюбних стосунках. Систематичне накопичення деструктивних моделей поведінки в конфліктній взаємодії поглиблює подружню кризу, сприяє виникненню психосоматичних розладів, емоційного вигорання та міжособистісної дезадаптації. У зв'язку з цим вивчення конфліктної поведінки особистості в контексті шлюбних взаємин в умовах воєнного часу є надзвичайно актуальним як для практичної психології, так і для глибшого розуміння трансформацій у психології особистості. **Стан розробленості проблеми.** Проблематика подружніх конфліктів традиційно розглядається у контексті міжособистісної взаємодії, системи сімейних ролей, емоційної зрілості партнерів та соціальних очікувань. Однак повномасштабна війна в Україні суттєво змінила умови функціонування подружніх стосунків, підвищивши рівень стресу, тривожності, соціальної нестабільності та невизначеності майбутнього. Це призводить до загострення конфліктності в сім'ях, дестабілізації емоційного клімату, зростання кількості випадків розлучень та психологічного відчуження між партнерами. Попри зростання уваги до психологічних наслідків війни, саме подружня сфера як 62 вразливий осередок психоемоційного функціонування особистості досі залишається недостатньо дослідженою в умовах воєнного часу.

Мета дослідження – виявлення прихованих детермінант конфліктної поведінки особистості у сфері подружніх взаємин за допомогою факторного аналізу, орієнтованого на встановлення взаємозв'язків між емоційними реакціями, когнітивними установками, психологічними захистами та стратегічними моделями реагування в конфліктних ситуаціях. Викладення основного матеріалу. Для досягнення поставленої мети було застосовано метод головних компонентів із подальшим варімакс обертанням. До факторного аналізу включено змінні, що відображають особистісну конфліктність, емоційні прояви (депресивність, агресивність, соматизацію тривоги),

особливості психологічного захисту (протективні й дефензивні механізми), фіксація на психотравмі, а також стилі поведінки в конфлікті (примус, пристосування, компроміс, уникнення, співпраця). У результаті обробки даних було виокремлено три ключові фактори, що репрезентують узагальнені моделі конфліктної поведінки у подружніх стосунках: деструктивну, конфліктно-активну та конструктивну. Виявлені фактори поглиблюють розуміння психологічної структури шлюбних конфліктів і можуть бути використані в практиці психологічного консультування, а саме: 1. «Негативна поведінка в конфліктній ситуації» (внесок у сукупну дисперсію - 20,2%). До складу цього фактора увійшли: депресія (0,812), соматизація тривоги (0,701), фіксація на психотравмі (0,682), агресія (0,663), дефензивні механізми (0,653). Фактор репрезентує емоційно-психосоматичну дезадаптацію особистості у відповідь на конфліктну ситуацію. 2. «Конфліктна особистість: активна позиція в конфлікті» (внесок у дисперсію – 15,1%). У структуру цього чинника увійшли конфліктність особистості (0,796), уникнення (-0,699), пристосування (-0,534), примус (0,395). Змістовно він відображає схильність до деструктивного вирішення конфліктів, схильність до емоційного дистанціювання або до домінування. 3. «Продуктивна поведінка в конфліктній ситуації» (внесок у дисперсію – 14,0%). Цей чинник охоплює: компроміс (0,763), співпраця (0,705), що негативно корелюють з неконструктивними установками на шлюб (-0,487) та протективними механізмами (-0,317). Він свідчить про наявність ресурсної стратегії подолання конфлікту та відкритість до партнерської взаємодії.

Висновки. Проведений факторний аналіз дозволив виокремити три узагальнені моделі конфліктної поведінки у шлюбі: деструктивну, конфліктно-активну та конструктивну. Виявлені моделі поглиблюють розуміння психологічної структури подружніх конфліктів, розкриваючи типові способи реагування особистості в кризових ситуаціях міжособистісної взаємодії.

Література

1. Ващенко, О. (2024). Соціально-психологічні чинники подружніх конфліктів в умовах війни. Вісник післядипломної освіти: збірник наукових праць. «Соціальні та поведінкові науки; Управління та адміністрування», 28(57).
2. Ващенко, О. (2024). Дослідження соціально-психологічних причин розгортання подружніх конфліктів під час війни. Вісник Львівського університету, (21).